

**BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA AXBOROT-
TEXNOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN TEXNOLOGIYALAR**

Eshmirzayev G'ulomjon Yusupovich
Jizzax davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: maqolada boshlang'ich ta'lim darslarini samarali tashkil qilishda axborot texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati va o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishdagi o'rni xususida fikrlar berilgan.

Kalit so'zlari: multimedia vositalari, boshlang'ich ta'lim, animatsiya, AKT.

Hozirgi davrda o'quvchi yoshlarga ta'lim-tarbiya berish, ya'ni ularni har tomonlama davlat ta'lim standartlari talablariga javob beraoladigan yetuk malakali mutaxassis darajasida tayyorlash mamlakatimizning dolzarb vazifalaridan biridir.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda fanlarni o'qitish jarayonida ta'limning zamonaviy metodlari, pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning o'ziga xos jihatlari bor. Fanni o'zlashtirishda darslik, o'quv va uslubiy qo'llanmalar, tarqatma materiallar, elektron materiallar, virtual stendlar hamda ishchi holatdagi mashinalarning ishlab chiqarishdagi namunalari va maketlaridan foydalanilish, axborot texnologiya faniga oid televizor, radioda berilgan eshittirishlarni ko'rish, o'rganilgan ish usullarini bajarish, jurnal va gazetalarda berilgan ma'lumotlarni o'rganib borish, axborot texnologiya faniga oid atamalarni topishda media vositalardan foydalanib, didaktik topshiriqlarni bajarish axborot manbalaridan (televizor, radio, audio-video yozuv, telefon) foydalana olish; fayllarni ochishda mediamadaniyatga rioya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi globallashtirish jarayonlarida ta'limga innovatsion yondashuvning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati quyidagilar bilan o'lchanadi:

1. Fan-texnika taraqqiyoti va ijtimoiy-iqtisodiy yangilanish uzluksiz ta'lim tizimi, xususan, oliy tahsil muassasalaridagi o'quv jarayonini ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish, ta'limdagi innovatsion yondashuvlar va axborot texnologiyalaridan foydalangan holda takomillashtirish;

2. Talaba-yoshlardagi ma'lumotlilik darajasi, intellektual salohiyat, ijtimoiy faollik, ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi shaxsga yo'naltirilgan o'qitishning samarali tashkiliy shakllari, texnologiyalarini yaratish va amaliyotga tatbiq etish;

3. Pedagogik innovatsiyalarni o'zlashtirish va uni tatbiq etishga nisbatan o'qituvchining kasbiy-innovatsion kompetentligini rivojlantirish zarurati.

Fanlarni onlayn o'qitish jarayonida ta'limning zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanganimizda fan bo'yicha o'tkaziladigan amaliy mashg'ulotlarda zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida taqdimotlar namoyish qilganimizda talabalar ko'rish orqali chuqurroq tasavvur va bilimga ega bo'ladilar. Bizningcha boshlang'ich sinf darslarida axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanish katta ijobiy natija beradi.

Axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanishning yana bir ahamiyatli tomoni shundaki, o'quvchilarga malakali duradgorlar, chilangarlar, oshpazlar, tikuvchilar va turli sohadagi hunarmandlarimiz tomonidan bajarilgan o'quv mashg'ulotlari "Master klass" larni namoyish etish orqali ularda turli xil mehnat ko'nikmalarini shakllantirish, kasb-hunarga yo'naltirish ishlarini ham yaxshi yo'lga qo'yish imkoniyatini beradi. Buning uchun texnologiya fani o'qituvchilarimiz axborot texnologiyalari sohasida bilim, ko'nikma, malakaga ega bo'lishlari kerak bo'ladi. Bu esa axborot va kommunikatsion kompetensiya (axborot kommunikatsion texnologiyalar kompetensiyasi) texnologiya ta'limi o'qituvchisining kasbiy

kompetensiyasining muhim tarkibiy qismidir. axborot kommunikatsion texnologiyalar sohasidagi bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini axborotlashtirish sharoitida ta'lim natijalari sifatini ta'minlash uchun zarur shart sifatida ko'rib chiqamiz.

«Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining axborot kommunikatsion texnologiyalar qobiliyati kasbiy faoliyatida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan amaliy foydalanishga qaratilgan va kompyuter savodxonligi tarkibiy qismlarini o'zlashtirish bilan cheklanmagan. axborot kommunikatsion texnologiyalar kompetensiyasi ko'p jihatdan nafaqat bilim, balki ta'lim sohasidagi mutaxassisning shaxsiy va kasbiy faoliyatiga xos bo'lib, o'z kasbiy faoliyatida barcha to'plam va turli xil kompyuter vositalari va texnologiyalaridan maqsadli va odatiy foydalanishga yuqori darajada tayyorlanadi: o'qituvchi, kollej psixologi, ishlab chiqarish ustasi, ta'lim muassasasi menejeri yoki rahbari.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining axborot kommunikatsion texnologiyalar kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirish axborotni qayta ishlash uchun kompyuter texnologiyalarini nazariy va amaliy o'rganish orqali amalga oshiriladi;

- turli maqsadlardagi (umumiy, maxsus, o'quv) dasturiy ta'minotni o'rganish va uni kasbiy faoliyatda qo'llash imkoniyatlarini tahlil qilish;

-axborot kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish imkoniyatini hisobga olgan holda fanni o'qitishning uslubiy tizimini o'zgartirish va telekommunikatsiya texnologiyalari orqali pedagogik tajriba almashish madaniyatini singdirish va hokazo.

Elektron o'qitish bo'yicha bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy faoliyati quyidagilarni o'z ichiga oladi:

-o'qitilayotgan fanning elektron o'quv-uslubiy majmuasini ishlab chiqish qobiliyati;

-interfaol, mul'timedia elektron ta'lim resurslarini yaratish va tayyorlaridan foydalanish uchun dasturiy vositalardan foydalana olish qobiliyati;

- o'quvchilari uchun tarmoq ta'lim shakllarini (telekommunikatsion loyihalar, viktorinalar, telekonferensiyalar, olimpiada va boshqalar) ishlab chiqish va o'tkazish qobiliyati;

- kompyuter aloqasi vositalaridan foydalana olish qobiliyati.

Elektron ta'limni rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari tarmoq foydalanuvchilarining birgalikdagi faoliyatini tashkil etishga asoslangan Hemis masofaviy ta'lim saytidan foydalanish bilan bog'liq. Elektron ta'lim uchun axborot kommunikatsion texnologiyalarik va texnologik yechimlar, shuningdek, masofadan turib o'qitish tizimlaridan (Hemis) foydalanishga yo'naltirilgan bo'lib, ular quyidagilarni ta'minlaydi: o'quv jarayonini avtomatlashtirilgan boshqarish, o'quv tarkibini joylashtirish uchun yagona texnologik platforma, o'quv jarayonini rejalashtirish va o'quv jarayonining barcha ishtirokchilari o'rtasida masofaviy aloqani tashkil etish. Shunday qilib, elektron ta'lim sohasida o'qituvchining kasbiy vakolatining majburiy komponenti talabalarning samarali o'zaro hamkorligini tashkil qilish uchun Hemis masofaviy ta'lim saytidan foydalanishni bilishdir. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisini kasbiy rivojlantirishning muhim sharti uning kasbiy o'zini o'zi o'qitish uchun motivatsiyasi. Talabaning o'zini o'zi o'qitish faoliyatining motivatsion sohasi quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi.

-ijodiy faoliyatni amalga oshirishda mustaqillik motivi talabani muallifliklik dasturlarini tayyorlash bo'yicha avtonom ishlash imkoniyatini nazarda tutadi;

-shaxsiy rivojlanish motivi kasbiy va martaba ko'tarilish istagi bilan tavsiflanadi;

-o'zini tasdiqlash motivi tajribani umumlashtirishga, ilmiy va amaliy nashrlar, ochiq master-klasslar tayyorlashga yordam beradi;

-raqobat motivi nufuzli professional musobaqalar uchun nomzodlikka, unvonlar, mukofotlar berish, hamkasblarning e'tirofiga hissa qo'shadi.

O'z-o'zini tarbiyalash deganda shaxsning ma'naviy ehtiyojlarini, ijodini, barcha shaxsiy imkoniyatlarini ochish va boyitish borasidagi faoliyati tushuniladi. Ta'limni axborotlashtirish sharoitida kasb ta'limi o'qituvchisining o'z-o'zini tarbiyaviy faoliyati virtual metodologik birlashmalar mazmunida ma'lum psixologik, pedagogik, metodik mavzu bo'yicha olib boriladigan tadqiqot ishlarida namoyon bo'ladi. Bugungi kunda pedagogik fan yutuqlari va ilg'or pedagogik tajribalarni mustaqil o'rganish elektron kutubxonalar materiallari, tajribali o'qituvchilar tomonidan o'tkaziladigan Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar onlayn tadbirlar yordamida olib borilmoqda. Masofaviy seminarlarda, konferensiyalarda, pedagogik o'qishda kasb ta'limi o'qituvchisining ma'ruza va nutqlarda ishtirok etishi uning o'zo'zini o'qishga bo'lgan xohishining ko'rsatkichidir.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlashimiz mumkinki, zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining o'zini o'zi o'qitish faoliyati motivatsiyasini kuchaytiradi, chunki bu ijodiy samarali kasbiy faoliyatning individual uslubini shakllantirish va rivojlantirishga, kasbiy mahoratni, kasbiy faoliyat va kompetensiya sifatlarini va professional introspeksiya qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. G'afforova. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogic texnologiyalar. – T.: 2016
2. Ro'ziyeva D., Usmonboyeva M., Holiqova Z. "Interfaol metodlar: mohiyati va qo'llanilishi" / Metodik qo'llanma –T.: Nizomiy nomli DTPU, 2013.- 115b.
3. Sayidahmedov N. " Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya".- T.: Oliy pedagogika instituti, 2003.
4. Eshmirzaev, G. (2021). Talabalar kompetentligini rivojlantirishda innavatsion texnologiyalardan foydalanish. Jizzax-2021
5. Eshmirzaev, G. (2021). Boshlang'ich sinflarni o'qitishda elektron darsliklarni o'rni. *Innovations in primary education*, 2(Arxiv№ 4)
6. Eshmirzaev, G. (2022). Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda axborot-texnologik kompetentligining o'rni va roli.(NamDU axborotnomasi)